

Déri Balázs

Hafenscher Károly igehirdetésének retorikai elemzése

A negyvenes évei legelején járó lelkész prédikációja hatvanad vasárnapján, és az erre a napra eső —protestáns szóhasználatlaltal— „ógyházi” perikópa alapján hangzott el, tehát postillázó igehirdetés. Ez a mondat liturgiaellenes protestánsoknak és tradicionalista katolikusoknak —más-más okból— fölkavaró, a katolikus egyház új rítusába belenőtt, öntudatlan híveknek meg alig mond valamit. A böjtelő odaveszett a II. vatikáni zsinatot folytató liturgikusnaptár-„reform” során (ld. ehhez: Lauren Pristas: „A böjtelő és a II. Vatikánumot követő liturgiai reform”, in XVI. *Benedek pápa és a szent liturgia. Nemzetközi konferencia, Budapest, 2008. augusztus 21–24.* Szent István Társulat, Budapest 2011. 87–100, különösen: 88–91). Maga a lelkész is említi, mit mond ez az állandó szöveg: a Magvető művét folytató magvetést állítja középpontba a nagyböjt, vagyis azon időszak előtt, amikor az egyház nap mint nap más, jelentős mennyiségű szöveget tár a hívők elé. (A magyar evangélikus agenda választható, hároméves rendjében kettő: Máté párhuzamos perikópája, Mária és Márta története szintén az ige meghallásának problematizálásával készít föl a nagyböjtre.)

S hogy kiüresednék a perikópás igehirdetés? Ugyan! Kiváló cáfolat ez a különleges „csavaroktól” s —a korra való utalások ellenére— gondolati és nyelvi újszerűsködéstől mentes, egyszerű vonalvezetésű, háromosztatú beszéd is. Három részének határai véletlenül egybeesnek a folyóirat oldaltöréseivel. Az első szakasz (még közel vagyunk a rendszerváltáshoz!) a megtapasztalt társadalomjavító kísérletek tökéletes kudarcának említése után sejteti: ugyanerre vezethet a —minőség— kevéssel szemben a sok, az egyénnel szemben a tömeg — és a teljesítmény abszolutizálása. Más az istenes társadalomszervezés és munkaszervezés, az isteni teljesítményértékelés. Istennek nincs szüksége gazdasági tanácsadásra.

Az igehirdetés második része az új bálvány, a befektetés–megtérülés ellentmondását túlhatva érzékelteti a mennyiségi szempont abszurditását. (Ez az életszerű mozzanat valóban szükséges elem a hallgatók mindennapi világában való elhelyezéshez, ugyanakkor szinte önmagától ható karikatúra.) Sem a gazdaságosság fontolgatása (gondoljunk a térítő kampányokat finanszírozó, a sikert az „előrehívásokban” és fölemelt kezekben számoló, bár valószínűleg alapvetően jóindulatú vallásüzleti társaságokra), sem a racionális gondolkodás (szemben „az igehirdetés bolondságával”), sem az új (igehirdetési, egyházszervezési, lelki vezetési és más) módszerek s gyakorlatok (lelki gyakorlatok, lelkigyakorlatok), akár belső keletkezésűek, akár más kultúrákból vétetnek át, önmagukban nem „hatékonyak”. Mert közben éppen Isten hallgathat.

A harmadik rész buzdítás, moralizálás nélkül; az egyetlen értelmes hozzáállás —ami értelmet ad akár a sok és kevés fontolgatásának s a módszerek keresésének is—: magvető munkatársul szegődni az embert ma is megszólító Magvetőhöz.